

■ Én av fem dødsulykker i arbeidslivet rammer bønder ■ 10 pro Livsfarlig å væ

FARLIG: Over 120 bønder har mistet livet i arbeidsulykker siden år 2000. Nå jobber forskerne på spreng for å få ned dødstallene.

LANDBRUK

Av Jo Skårderud (tekst) og Frida Holsten Gullestad (foto), Trondheim

– Multikutteren vi bruker til å kutte graset hadde blitt tett, så jeg slo av motoren, venta og stakk inn hånda for å få ut gresset som tetta. Jeg ventet noen sekunder for kort, forteller Martin Harsvik.

Han har førstehåndskjennskap til hvor farlig livet som bonde kan være. Han var bare 15 år da han mistet alle fingrene på høyrehånda i kutteren. Harsvik lot seg likevel ikke skremme fra yrket. Ulykken skjedde i juni, men han var tilbake på traktoren til innhøstingen i slutten av august. Da var det bare en stump igjen av hånden.

– Jobben gjør ikke seg selv, sier Harsvik, som i dag jobber i oppdrettsnæringen og hjelper faren å drive gården.

Han er klar over at det er mange ulykker i næringen.

– Det går vel knapt et år uten at noen dette inn i rundballpressa, det var én i år også. Bønder ender opp med ansvar for mye farlige arbeid, og mye skal skje raskt. Da skjer det dessverre ulykker, sier han.

Etter halvannet år fikk Harsvik tilbake bruken av hånda ved at legene erstattet de tapte fingrene med to tær. Harsvik beholdt livet og halve hånda. Ikke alle er så heldige.

Landets farligste yrke

– Bøndene står for drøye 2 prosent av arbeidsplassene, men nær 20 prosent av dødsulykkene, sier Oddveig Storstad, forsker ved Norsk institutt for bioøkonomi.

Hun er tilknyttet forskningsprosjektet «Ulykker i landbruket» som jobber for å få ned tallene på dødsfall og ulykker blant bønder. Torsdag var forskere og landbruksnæringen samlet på konferansen «Ikke en bonde å miste» på Stjørdal i Nord-Trøndelag. Målet var å finne tiltak for å få ned den høye dødeligheten.

I snitt dør det mellom sju og ti bønder i arbeidsulykker

FAKTA

Bønder og sikkerhet:

■ Mellom sju og ti bønder dør i arbeidsulykker hvert år. Dermed er bonde det farligste yrket i landet.

■ 10 prosent av bøndene har vært involvert i en arbeidsulykke det siste året.

■ De fleste ulykkene skjer under bøndenes mest intense arbeidsperioder, på våren og høsten. Unge bønder har flest ulykker.

■ Torsdag 15. oktober ble konferansen «Ikke en bonde å miste» avholdt i Stjørdal.

Arbeidsrelaterte dødsfall per 100.000 sysselsatte

JORDBRUK, SKOG OG FISKE

GRUVEDRIFT

TRANSPORT OG LAGER

BYGG OG ANLEGG

EL, VANN OG AVLØP

5 10 15 20

KILDE: ARBEIDSTILSYNET, TALL FRA 2013

hvert år, og tallene har stått på stedet hvil de siste 25 årene.

I 2013 viste tall fra Arbeidstilsynet at sjansen for å dø i en arbeidsulykke var nesten dobbelt så høy i jordbruket som i det nest farligste yrket, gruveindustrien, og over fire ganger så høy som i bygg- og anleggsindustrien.

Også når det kommer til ulykker, lever bonden farlig. 10 prosent av bøndene oppgir at de har vært i en ulykke det siste året. 6,6 prosent har opplevd ulykke som har medført personskade de siste tolv månedene. 17 prosent oppgir at de har opplevd farlige situasjoner som kunne endt med alvorlige skader.

Jobber alene

Storstad tror det er flere grunner til at det er farlig å jobbe som bonde.

– Bonden jobber mye med verktøy, tunge maskiner og dyr. Man er bygningsarbeider,

PÅ KROPPEN: Martin Harsvik var bare 15 år da han mistet alle fingrene på høyrehånda. Risikoen for å dø eller sk

regnskapsfører og alt imellom. Det er mange potensielle risikoer, sier hun.

Forsker mener arbeidssituasjonen gjør bonden spesielt utsatt.

– Bønder jobber ofte alene. Man er ikke omfattet av arbeidsmiljøloven og i perioder blir det lange dager. Vi vet at mange ulykker skjer i de mest stressa periodene på våren og høsten. Så finnes det ingen arbeidsgiver til å følge opp sikkerhet, så hver enkelt blir sin egen HMS-avdeling, sier hun.

Vil ha verneombud

Forskerne tror det høye antallet døde og skadde ville skapt ramaskrik i alle andre bransjer enn landbruket.

«Det går vel knapt et år uten at noen dette inn i rundballpressa»

MARTIN HARSVIK

– Det er for høy aksept for ulykker i landbruket, fordi både bonden og folk gjerne tenker at det er bondens egen feil, sier Kari Kjestveit, stipendiat ved Universitetet i Stavanger.

Hun forsker på risikofaktorer for arbeidsskader, og på hva landbruket kan lære om sikkerhet av andre bransjer. Hun mener man kan trekke paralleller mellom landbruksforetak og små bedrifter i bygg- og anleggsbransjen.

– Når det skjer ulykker på

en byggeplass, skylder man ikke på den enkelte arbeideren, men ser på hva som gikk galt i organiseringen. For å hjelpe med forebygging i byggenæringen finnes det egne verneombud med ansvar for å følge opp små bedrifter. Det bør man vurdere for landbruket, sier hun.

Kjestveit mener også Arbeidstilsynet trenger bedre kompetanse på arbeidsforhold i landbruket for å kunne veilede bøndene.

jos@klassekampen.no

sent har vært i en ulykke det siste året

re bonde

ade seg i en arbeidsulykke i jordbruket er høy sammenliknet med andre yrker.

– Altfor mange dødsulykker

– Tallet på dødsfall og ulykker er altfor høyt. Dette er noe vi jobber kontinuerlig med å få redusert, sier Hanne Blåfjelldal (Frp), statssekretær i Landbruksdepartementet.

– Hva vil dere gjøre for å få ned ulykkene? – Vi, sammen med næringen, gjør allerede mye for å forebygge ulykker i landbruket. Norsk landbruksrådgivning får minst 14 millioner til

Hanne Blåfjelldal

HMS-arbeid i året. Det er den enkelte gårdbruker selv som har ansvar for å forebygge ulykker og gjøre gården til en trygg arbeidsplass, sier Blåfjelldal og legger til at da er det viktig med god rådgiving og kompetanseheving. – Vi trenger også mer kunnskap om hvordan vi skal redusere antall ulykker i landbruket. Derfor ser vi fram til å lese denne rapporten, og

vil bruke den kunnskapen det gir oss i det videre HMS-arbeidet. Sp mener økende arbeidspress for bøndene må ta noe av skylden for de mange ulykkene. – Vi frykter en utvikling hvor presset på bonden øker og man må springe enda forttere for å få alt gjort. I en slik situasjon øker faren for ulykker, sier Geir Pollestad (Sp). Sp ønsker mange små bruk, mens regjeringen ønsker færre, større gårder.

Arild Rønsen
**RØNSEN
PÅ FREDAG**

Splitter nye sykler går rett på dynga i Vadsø.

Molbo-Norge

Hvor hodeløst er det mulig å forholde seg til et regelverk? Til Storskog, grensa mellom Russland og Norge i Finnmark, kommer asylsøkere syklende. Hvorfor? Fordi det er forbudt å komme gående. Den russeren som har konstruert forslaget er kanskje eier av sykkelutsalget? Men enda verre: Syklene flyktningene kommer med, blir beslaglagt av politiet på norsk side. Lederen ved et asylmottak i Vadsø mener syklene ville vært til hjelp i integreringsarbeidet, et faktum man ikke må være mottaksleder for å forstå. Alle skjønner at det er lettere å forflytte seg fra et sted til et annet med sykkel enn til fots. Men den lokale politimesteren forlanger syklene destruert – fordi de bare har én brems! Og én brems er ikke i henhold til forskriftene!

«*Det må være mulig å bruke buet, selv om man går kledd i politiuniform*»

Jeg får lyst til å brøle. Skjerp dere! Det må være mulig å bruke buet, selv om man går kledd i politiuniform.

Men kan vi tilby migrantene telt? Jeg er ikke det minste i tvil om at Norsk organisasjon for asylsøkere (Noas) har rett i at norske mottak generelt sett er «nedslitt,

triste og enkle», men jeg skiller lag med dem når de har «vanskelig for å se for seg at standarden kan bli enda dårligere». Jeg syns i det hele tatt kritikken av norske myndigheters behandling av flyktningsstrømmen er smålig.

Det er ikke bra at noen har måttet tilbringe timer og kanskje en hel natt utafor mottaket på Tøyen, og jeg heier på Røde Kors når de sier at *sånn* – sånn kan vi faktisk ikke ha det. Men derfra til Petter Stordalens hotell – ære være ham – er en lang vei å gå. Har ikke disse menneskene flykta fra et krigshelvet?

Migranter, flyktninger, asylsøkere – jeg er ikke så opptatt av forskjellen. Slik jeg ser det, er det en ærlig sak å flytte på seg i håp om et bedre liv for seg og sin familie. Folkevandring ble ikke oppfunnet i 2015. Men dette kan umulig innebære at alle som kommer hit skal bo omtrent som en vanlig nordmann fra dag én. Ikke når det plutselig kommer 60.000 i løpet av to år, et antall mange ganger «normalen».

Selvfølgelig må de i en overgangsperiode kunne akseptere velutstyrte teltleire. Alle som har vært på sommerleir eller i militæret veit at telt kan være en

STRIDSTEMA: Sykler.

helt akseptabel boform i en periode. Varme og velutstyrte Røde Kors-telt med feltsenger, dusj og tre måltider om dagen, må faktisk måles mot en tilværelse der folk lever i frykt ved tanken på når de neste tønnebombene skal regne

over det som står igjen av huset de bor i.

Ikke misforstå; jeg vil at folk som kommer til Norge skal ha det så godt som overhodet mulig. Men dette er en ekstraordinær situasjon – ikke bare for dem som kommer hit, men også for oss som skal ta dem imot. Det tilsier ekstraordinære tiltak, som for eksempel velfungerende teltleirer. Så må de naturligvis få arbeidstillatelse. Prompte.

Til slutt i dag merker jeg meg at EØS-motstanderne i Fellesforbundet – etter å ha tapt avstemninga på landsmøtet – «ikke vil kalle det et nederlag». Nei, selve avstemningsresultatet er jo ikke så vesentlig i en kampsak.

Ukas lydspor: Kacy Hill – «Bloo».

Arild Rønsen

arild@puls.no / www.arildronsens.no / @arildronsens

Arild Rønsen skriver i Klassekampen hver fredag.